

Hennes morfar överlevde nio olika koncentrationsläger. Utifrån Samuel Janowskis mödosamt nedtecknade minnen har Natalie Verständig skrivit en bok. Hon får Micael Bindefelds stiftelses stipendium för att sprida den.



FAKTA

Micael Bindefelds stiftelses stipendiater

Micael Bindefelds stiftelse till minne av Förintelsen delar varje år ut ett stipendium till projekt som förmedlar berättelser om Förintelsen. Stipendiet delades ut första gången år 2015 och tidigare stipendiater är Örjan Henriksson tillsammans med Sara Sommerfeld och Johan Romin, Adina Krantz och Nadine Gerson, samt Jacob Mühlrad och Mikael Jansson.

Stipendiet överlämnas den 27 januari, i samband med Förintelsens minnesdag. Summan är på 200 000 kronor vardera, som används till inköp av böcker. I år utses två stipendiater:

**Natalie Verständig** får stipendiet "för att möjliggöra spridandet av hennes roman baserad på morfar Samuels öde. Med hjälp av fiktionens kraft och vittnesmålets autenticitet vidgar Natalie Verständig förståelsen för folk-mordets konsekvenser", heter det bland annat i motivering.

**Anders Rydell** har tillsammans med förlaget Novellix valt ut Förintelse-litteratur av fyra författare och överlevare, som aldrig tidigare översatts till svenska. Berättelserna kommer att ges ut som pocketböcker utformade som en Pixi-bok för vuxna. Omslagen illustreras av Lars Lerin.



Natalie Verständig har skrivit en bok utifrån sin morfars erfarenheter av Förintelsen. Hon tilldelas 2019 år stipendium från Micael Bindefelds Stiftelse till minne av Förintelsen: "Det känns väldigt hedrande och jättekul", säger hon.

FOTO: STINA STJERNKVIST/TT

# Överlevandes barnbarn får Bindefeld-stipendium

"Jag har försökt förstå den enorma sorg han måste ha känt över att förlora allt."

Natalie Verständig

KULTUR

**T**ät, tät är skriften i de välfyllda anteckningsblocken från 1980-talet. Då satte Samuel Janowski sig ner och skrev om sitt liv, från barndomen i Polen till krigets slut och befrielsen från koncentrationslägret Bergen-Belsen, 1945. Hans barnbarn, Natalie Verständig, håller försiktigt i anteckningarna, som det tog hennes mamma ett år att transkribera.

– De är lite svåra att tyda. Han fick aldrig en formell utbildning på svenska och var med om en olycka som fabriksarbetare på Electrolux, då han blev av med flera fingrar, säger hon.

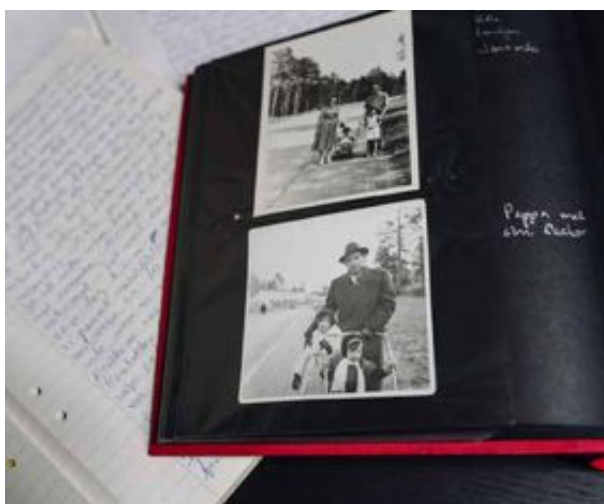
**Natalie Verständig tilldelas** i år Micael Bindefelds stipendium, tillsammans med Anders Rydell och förlaget Novellix. Hon har

växt upp i skuggan av Förintelsen: även hennes mormor och farmor satt i koncentrationsläger. De båda pratade aldrig om den tiden.

**Men morfar Samuel** ville att hans historia skulle berättas. Första gången Natalie läste den var som 14–15-åring, och utifrån dem har hon skrivit en bok baserad på morfaderns liv, som ges ut nästa år på Natur & Kultur.

– Jag har försökt förstå den enorma sorg han måste ha känt över att förlora allt. Han beskriver en idyllisk barndom med en stor släkt där alla stod nära varandra. Det som slog mig mest efter läsningen är hur mycket som försvann, en hel värld som han älskade väldigt mycket, säger hon.

Samuel Janowski satt i nio olika läger. Han var



Morfaderns anteckningsblock och ett fotoalbum med minnen från det nya livet i Sverige.

FOTO: STINA STJERNKVIST

ung och frisk och lyckades överleva, mycket på grund av slumpen, menar Natalie Verständig. En gång sprang han från ett fält de arbetade på till ett hus i närheten, och bad en polsk familj om mat, eftersom han höll på att svälta

ihjäl. Familjen hjälpte honom. Han försökte också komma med transporter till nya läger, för att få en stunds vila från arbetet under tågfärden.

– Han var snabbtänkt och orädd, och visste att utnyttja sina kontakter.

Det hjälpte honom. Men det hade kunnat gå annorlunda otaliga gånger, säger Natalie Verständig.

**De var fem** bröder men förutom Samuel överlevde bara en. När Natalie Verständig berättar om det börjar tårarna rinna: hennes morfar slapp ett tag ut från ett koncentrationsläger och stötte av en slump ihop med en av sina bröder, i ghetton i Lodz. Ett kort tag bodde de ihop, innan de hamnade i nya koncentrationsläger.

– Den första kvällen kunde de äntligen sitta ner tillsammans och bara prata, och berätta om allt som hänt familjen, säger Natalie Verständig.

Familjens öde har präglat hennes barndom. Men hon har det lättare än sin mamma att prata om morfadern. I motivering till stipendiet står att den

tredje generationens överlevande skapar ett nytt kapitel i berättelsen om Förintelsen. Natalie Verständig håller med:

– Jag tror att den tredje generationen kommer att spela en viktig roll för att föra berättelserna vidare. Det har varit svårare för föräldragenerationen, det blir inte lika personligt för oss barnbarn.

**Boken kommer nu** att delas ut till unga, i samband med Natalie Verständigs föreläsningar i skolor, med organisationen Zikaron. Hon tycker det är fantastiskt – särskilt eftersom det inte längre finns så många överlevande från Förintelsen.

– Nästa generation kommer inte att ha en personlig koppling till de överlevande. Men vi kommer ihåg dem och kan berätta.

ELIN SWEDENMARK/TT